

ריבוןה של תורה

כתובת המערכת: מודיעין עילית, חסילת יוסף 3/10. טל' 08-9744220 © דוא"ל לתגובות ורשימת תפוצה: rg5740@gmail.com

נוחה של מחשבה אחת

במס' תענית (ה, א) מסופר שבימי ר' זירא גזרה המלכות על היהודים שלא יתענו על שום צרה, כדי שלא תבוא ברכה לעולם בזכות היהודים. באותם ימים הוצרכו היהודים להתענות על צרה מסויימת, אך הגזירה עמדה כנגדם לרועץ. וכשבאו להיוועץ בר' זירא, השיב להם שיקבלו עליהם להתענות, אך לא יתענו בפועל אלא לאחר ביטול הגזירה, ועם הקבלה תועיל לעורר רחמי שמים כמו התענית עצמה.

כששאלוהו מנין שקבלת תענית מעוררת רחמי שמים, ומנין שיש תועלת בקבלה ללא עשיית מעשה ממש. השיב שכך נאמר לדניאל (דניאל י, א) **"כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך"**. כי כשעייב כורש את בנין ביהמ"ק, קיבל דניאל על עצמו להתענות במשך כ"א שנים. ובשנה השלישית לתעניתו נגלה אליו מלאך ואמר לו שכבר מיום שקיבל על עצמו להתענות נשמעה תפילתו על אף שלא התחיל להתענות.

וביאר **המהרש"א** (ח"א שם) שר' זירא חידש בדבריו, כי אף שאמרו שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, מ"מ היה אפשר לומר שזהו דוקא לאחר שנעשה המעשה הטוב, שאז מצרף הקב"ה את המחשבה למעשה ומשלם גם עליה שכר. אך ר' זירא חידש **שלמחשבה יש ערך ומעלה בפני עצמה, וכבר מעת שחשב האדם לקיים מצוה נשמעים דבריו ומועילים, ומקבל הוא שכר עליהם**. כדברי המלאך "כי מן היום הראשון אשר נתת לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך".

כח הקבלה של סוכר

ונמצא שמדברי ר' זירא למדנו עד היכן מגיע כח הקבלה, שעומדת לזכות האדם כפי המעשה עצמו. וענין זה ניצב ביסוד מצות התשובה שעליה נצטוונו בפרשתנו, וכנאמר (פ"ל פס' א-ב) **"והשבות אל לבבך"**, **"ושבת עד ה' אלהיך"** [ראה **רמב"ן** (פס' יא) שבפסוקים אלו ישנו ציווי על התשובה], והקבלה היא חלק מהותי במצוה זו וכפי שיתבאר להלן.

כי הנה פסק **הרמ"א** (ח"מ ס"י ל"ד סכ"ב) בהלכות עדות, **"מומר שחזר בו וקיבל עליו תשובה, כשר מיד, אע"פ שלא עשאה עדיין"**. והמקור לכך הוא מתשובת **המהרי"ק** בשם **המרדכי** (שורש פ"ה). והעיר **החמדת שלמה** (הביאו הפ"ת ס"ק ל"ב) שבתשובת המהרי"ק מבואר שעל כל פנים צריך להתחיל בעשיית תשובה. **והחקרי לב** (ח"א יו"ד ס"י קס"ו) יישב, שלדעת **הרמ"א** מה שכתב המרדכי שצריך שיתחיל בדרכי התשובה אין הכוונה שיתחיל בתעניות וסיוגופים, אלא שיקבל עליו להתענות, וזה נחשב לו כאילו התחיל להתענות ולשוב בתשובה. והביא ראיה מהפסוק הנ"ל בדניאל שממנו מוכח שהקבלה נחשבת כמעשה. **ללמדך, שאפילו אדם שירד עד שאול תחתית, והמיר דתו לחצוב בבורות נשברים, על אף שצריך הוא לעשות תשובה רבה על עוונותיו, מכל מקום עצם הקבלה שלו להתחזק ולשוב ולהתענות מועילה, עד שדי בזה כדי להכשירו לעדות.**

ותתחזק. ופסק הצמח צדק שתקבל על עצמה להתענות לכשתוכל, וקבלה זו תועיל לה לכפר עליה מעתה.

וכעין זה כתב **בסידור היעב"ץ** (הנהגת דרך ארץ אות נ"ח) במי שנמצא בדרכים ואירעה לו צרה, שלא יתענה בעודו בדרך, שלא יחלש כוחו, אלא ידור שיקבל על עצמו תענית כשיגיע לביתו, ובזכות קבלה זו ינצל מהצרה. וכבר הביא כן **הב"י** (או"ח סי' תקצ"א) **מהתוספתא** (תענית פ"ב ה"א) **"עיר שהקיפוה גויים, וכן יחיד הנרדף מפני הגייס או ליסטים, אין רשאין להתענות שלא לשבר כוחו"**, וכתב **הב"י**, שינדרו שאם ינצלו יתענו, ועולה להם כאילו התענו.

שלבי התשובה והשכר המיוחד לכל אחד מהם

יסוד נפלא זה של מעלת הקבלה מאיר באור יקרות את פסוקי פרשת התשובה (פ"ל, פס' א-ב): **"והשבות אל לבבך וגו' ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו וגו' ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלהיך שמה"**.

כי הנה כתב **הר"ן בדרושו** (דרוש י) **"מי שמשלים חק תשובתו הרי זה משובח, ומי שהתחיל בה ולא גמרה, הרי הקל מחטאתו, שאפילו מי שמישים אל לבו דעת לשוב בתשובה מקל עונשו"**. הוי אומר, שמי שנותן אל ליבו לשוב בתשובה, אף שלא שב בפועל ואין תשובתו תשובה שלימה, יקל הדבר מעונשו.

וביאר, שדבר זה נלמד מהפסוקים הנ"ל. כי לכאורה יש בהם ב' כפילויות. שמתחילה אמר **"והשבות אל לבבך"**, ואח"כ אמר **"ושבת עד ה' אלהיך"**. וכן נאמר, **"ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך"**, ואח"כ **"ושב וקבצך מכל העמים"**. ופירש ששני שלבים של תשובה נרמזו בזה. כי תחילה מהרהר האדם תשובה בליבו אך עדיין לא שב בפועל ואין תשובתו שלימה, ועליו נא' **"והשבות אל לבבך"** דהיינו שהרהר תשובה בלב אבל לא השלימה, ולכן נא' אח"כ **"ושבת עד ה' אלהיך"**, שישלים את התשובה שקיבל עליו ויעשה תשובה גמורה **"עד ה' אלהיך"**.

ואמנם הקב"ה משלם שכר על ב' השלבים הללו, ולא נגרע חלקו של האדם אף על התשובה ההתחלתית הגם שאינה שלימה. וזה נרמז במ"ש **"ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך"**, דהיינו שעדיין לא תזכה ל"ושב וקבצך" שהיא גאולה וישועה, ומ"מ עוד בהיותך בגלות בין הגויים תזכה בעבור הרהור תשובתך שיתנדך לרחמים לפני שוביך ויניח לך מעצבך. אבל לא יוציאך ה' בשביל הרהור זה בלבד לרווחה ולגאולה, כי שכשם שאתה לא השלמת חק תשובתך, כך הוא לא ישלים פדות נפשך לגמרי.

אולם לאחר שתעשה תשובה שלימה בבחינת **"ושבת עד ה' אלוהיך"** או אז תזכה לישועה וכמו שנא' **"ושב וקבצך מכל העמים"**, כי בשכר שלימות תשובתך ישלים לך ה' את גאולתך וישיבך לארץ האבות.

רחמנא ליבא בעי

ומדברי **הכתב סופר** (פ"ל פס' ב') בפרשתנו למדנו שישנם מצבים שקבלה לשוב בתשובה מחוללת נפלאות הגם שאינה תשובה שלימה. כי הנה בהיות ישראל שרויים בגולה, אין הם יכולים לשוב בתשובה שלימה ולקיים את כל המצוות כראוי, כי שעבוד מלכויות מעכב בעדם. אלא

תשובתה של סעורת

וכן מצאנו **לתלמיד הב"ח בעל הצמח צדק הקדמון** (ס"י ג) שנשאל אודות אשה שחטאה בעוון נורא, וחפצה לשוב בתשובה ולהתענות, אלא שהיתה מעוברת ולא היה באפשרותה להתענות אלא לאחר שתלד

ש"ר חמנא ליבא בעי", ואם בלב האדם מקנן רצון עז לשוב לבוראו, עצם הקבלה נחשבת לו כעשייה. וזו הסיבה שהקב"ה נתן לישראל את התורה במדבר ולא המתין עד שיכנסו לארץ, על אף שהיו מצוות רבות שלא יכלו לקיים אלא בארץ, כי מה שקיבלו עליהם לעשות מצוות אלו לכשיתאפשר הדבר נחשב להם כקיום המצוה.

על מנת שאני צדיק

וענין זה מבואר במפורש בגמ' הידועה (קדושין מט, ב) של האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאני צדיק, שהדין הוא שאפילו אם הוא רשע גמור, ורגע לפני כן עבר על כל העבירות החמורות שבתורה מכל מקום אשה זו מקודשת לו מספק (ש"ע אה"ע סי' לח סל"א), כי יש לחשוש שמא הרהר תשובה בדעתו והרי הוא צדיק כבר מעתה.

ועל פי גמ' זו כתב **האור זרוע** (ח"א סי' קיב) שאפילו מי שנתחייב כרת או מיתת ב"ד ואפילו במזיד, מיד כשהרהר תשובה הרי הוא צדיק גמור, אע"פ שלא קיים עדיין שום הלכה. והביא ראיה מבני קרח שהיו רשעים והאש היתה מלהטת סביבותיהם, ומיד כשעשו תשובה שרתה עליהם רוח"ק ונעשו נביאים ואמרו שירה.

והביא מדברי **הפסיקתא** "אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, כתיב "לא ישא פנים", היאך אתה נושא פנים לישראל, שנאמר "ישא ה' פניו אליך". אמר להם, איך לא אשא להם פנים שהם מתוודים לפני ואומרים בלשון הזה אשמנו בגדנו גזלנו וכו'". ומוכח שכשאדם מתוודה, אף שלא עשה שום דין והלכה הנצרכים לתשובתו, מיד נותן לו הקב"ה שלום ונקרא בעל תשובה.

שידועים לפתות את בוראם בתרועה

ובדרושי הצ"ח (דרוש י"ט לעשי"ת) ביאר כי יסוד זה נרמז בדברי הנביא (ישעיהו נח, א-ב) "קרא בגרון אל תחשון, כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעים ולבית יעקב חטאתם. קרבת אלהים יחפצון", כי הכוונה בזה שיש לגדולי הדור להוכיח את העם ["קרא בגרון אל תחשוד"] בראש השנה שבו תוקעים בשופר, כדי שישובו בתשובה. אלא שיש לשאול וכי איזו תשובה יספיקו לעשות ביום אחד? ועל זה השיב הנביא "קרבת אלהים יחפצון", דהיינו ש"רחמנא ליבא בעי", ודי במחשבה אחת של רצון לקרבת הבורא, כדי שיגזור הקב"ה את דין האדם לטובה.

ובדרך זו ביאר **השם משמואל** (רי"ה יוס' א') את דברי המדרש (ויק"ר כט, א) עה"פ (תהלים פט, טו) "אשרי העם יודעי תרועה ה" - שידועים לפתות את בוראם בתרועה". כי פיתוי זה הינו אותה מחשבת תשובה שבה "מפתים" ישראל את הקב"ה, שמתרצה לכותבם כספר צדיקים על סמך קבלה בלבד. ולכן נקראת מחשבה זו פיתוי, כי להבדיל, אף אדם לא יתן אוצרות יקרים על סמך קבלה בלבד למי שכבר נכשל באותו ענין, אא"כ יפתנו וישדלנו לכך. ולנו מעניק ה' כל טוב למרות שבשנה הקודמת נכשלנו שוב ושוב, וכל זאת על סמך הבטחותינו וקבלותינו.

וזו מדוקדק בדברי הפסי' "ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו", שלא אמר "ועשית", כי מדובר בגלות שבה לא היו יכולים לעשות בשלימות את מצוות התורה, אלא "ושמעת" דהיינו להטות אוזן ולקבל עליהם לקיים את כל דברי התורה כשיאה הדבר בידם. אך לאחר שיזכרו "לושב וקבצך" - קיבוץ גלויות ופריקת עול המלכויות, ויוכלו לקיים את כל המצוות, אז "ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצותיו", שבאותה שעה תקיים הבטחתך ותשלים את תשובתך.

והיינו כהיסוד שנתבאר לעיל בדברי הגמרא והפוסקים שקבלה לעשות תשובה, ומחשבה של חיזוק, מועילים לאדם על אף שעדיין לא שב בתשובה שלימה (וכמוכן שכל זאת בתנאי שבאמת עשה לבסוף תשובה ראויה).

כשאדם נותן אל לבו לעשות הטוב, מיד מתקבל לרצון לפני הקב"ה

וידועים בענין זה דברי **האורחות צדיקים** (שער התשובה) "כאשר ישמע מוסר המוכיחים, ויעורר לבו לחזור בתשובה, ויקבל עליו כל דברי התוכחות, מעת שקיבל זכה זה האיש זכות גדולה, ובשעה קטנה יצא מאפילה לאור גדול, ויש לו שכר וזכות על כל המצוות והמוסרים, כיון שגמר במחשבתו לקבלם עליו. ואשרי לזה המקבל שזכה בשעה קלה. פירוש הענין: אדם שקיבל על עצמו לשמור את כל דברי התורה, יש לו שכר אפילו על אותם המצוות שאינו יודע, כיון שקיבל עליו וגמר בלבו לעשותם, כמו שאמרו ישראל על הר סיני "נעשה ונשמע". וכן אמר בדניאל איש חמודות "מן היום הראשון אשר נתת את לבך" וגו', כי **כשאדם נותן אל לבו לעשות הטוב, מיד מתקבל לרצון לפני הקב"ה**.

עידוד רב שואבים אנו מדברים אלו, ובפרט לאחר שנוכחנו לראות עד היכן מגיע כח מחשבה אחת של חיזוק. כי הידיעה שדברנו אינה גמורה מפריעה לנו לעשות תשובה כראוי. אך זהו מדרכי היצר, כי **באמת די במחשבה אחת של קבלה אמיתית, כדי שיהיה האדם רצוי לפני בוראו, ולזכות אותו והכתב בספרו של צדיקים, וכדברי האורחות צדיקים "כשאדם נותן אל לבו לעשות הטוב, מיד מתקבל לרצון לפני הקב"ה"**.

ואף שלא די רק בקבלה, ובסופה צריכה התשובה להיות מושלמת, אין זה סותר את המתנה שנתן לנו ה' בדמות קבלת התשובה, שבזכותה מוצא האדם חן בפניו, עוד בטרם שובו בתשובה מושלמת. והמתבונן בזה ימצא שיש בכח מחשבה אחת של תשובה לשנות גור דין של שנה שלימה. ומעתה כה מאירים דברי הפסוק "כי המצוה

בפרוס השנה החדשה עלינו ועל כל בית ישראל, נאחל לכל קוראי העלון בארץ ובעולם שנה טובה ומתוקה, שנת גאולה וישועה, והרמת קרן התורה. תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה.

העלון מוקדש לע"ג

ר' בנימין בן משה ז"ל קומה סרה שרה בת רחמה ע"ה קומה רחל בת סאלחה ע"ה מעברי נאז"ה מזל בת תאג"ה ע"ה סלמי שרה זהרה בת דוד ע"ה גדסי שרינה בת לואיזה ע"ה מזוז צדיק בן לונה ז"ל טובול יצחק בן תמו ז"ל אביסרדי נעמה בת שמעה ע"ה רידי ורדה בת יוסף ע"ה גהלי תנצב"ה

העלון מוקדש לע"ג

רחמים בן יעקב ז"ל אמנו הרב ישי בן סעדיה ז"ל מרעבי יהודה בן רבקה ז"ל שמעוני הילה בת פאני ע"ה יצחק רבקה בת מרים ע"ה משמור יואב בן שושנה ז"ל לוי נעמימה בת שרה ע"ה משה מרדכי בן זוהרה ז"ל בוהדנה איילת בת זוהרה ע"ה בוהדנה כרמלה בת רג"נת ע"ה חנה תנצב"ה

העלון מוקדש לע"ג

יצחק בן הלן ז"ל חרד דניאל בן שמעון ז"ל בר-בוכבא בנימין בן סעדיה ז"ל גדסי משה חי בן ידידה ז"ל יקותיאל שלמה בן טאוס ז"ל סלמי ציון בן מרסל ז"ל שרעבי ציון בן רחל ז"ל בן אבו אליהו בן זוהרה ז"ל אשיאס משיח בן שושנה רוזה ז"ל גיא מרדכי בן אילנה ז"ל חנה סלאמה בת לאה ע"ה קיש תנצב"ה

העלון מוקדש לע"ג

מיכאל בן יוכבד אביגיל ז"ל חנוך שלמה בן יחיא ז"ל גלעדי חתון נהיד בת אשראף ע"ה פרנג'יאן בצלאל בן רחל ז"ל שמלוב בתיה בת לולה ז"ל צדוק עזיזה בת ג'אלה ע"ה חטב צדיק בן רחמה ז"ל אליהו עזרא בן ברטה ז"ל מזון ירמיהו בן סעדיה ז"ל קהא פנינה נעמי בת לעיישה ע"ה אוחנה חנה בת סאלם ע"ה ג'יראפי תנצב"ה

קורא נכבד! עלון זה יז"ל כחלק מפעילויות מוסדות "דרכי תורה" החובות. בנוסף לכך קיימים: כוללים לאברכים מצויינים. בימ"ד להוראה ולרבנות. כולל ערב. כולל בין הזמנים. כולל יום שישי. כולל פנסיונרים. קרן "פוחת את ידך" - סיוע למשפחות נצרכות. וכן הנצחה לע"ג הנפטרים. אם ברצונך להיות שותף למפעל אדיר של תורה וחסד במשך כל ימות השנה, צור קשר עם הנהלת המוסדות, והבא ברכה אל ביתך!